

Sportgeschiedenis: spiegel van de maatschappij

Sportgeschiedenis met complementaire versnellingen: vulgariserende wetenschap en wetenschappelijke vulgarisatie

Dries Vanysacker

Toen ik in 1997 de kans kreeg een boek te schrijven over de wielercarrière van Roger De Vlaeminck naar aanleiding van diens vijftigste verjaardag, wou ik niet nog eens een moderne hagiografie brengen over een sportfiguur. (1) Mijn vorming als historicus hielp me daarbij: alle mogelijke beschikbare gedrukte bronnen en literatuur inzake de wielloopbaan van de man in kwestie werd doorgenomen, in casu de wedstrijdverslagen, interviews in de Belgische, Italiaanse en Franse kranten, tijdschriften alsook de bestaande 'biografieën'. Een exacte kennis van de loopbaan op zich, de erelijsten, de seizoenen en dergelijke waren een 'conditio sine qua non' om van start te kunnen gaan met het eigenlijke werk. Een kritische historische methode was de leidraad: klopt wat de journalisten en de auteurs in hun verslagen schreven met de realiteit, en welke bronnen kon ik alsnog buiten die eerste vinden?

Daar het om een nog in leven zijnde figuur ging was het interview, de orale historische bron, een ideaal spoor. Steeds met een exacte kennis van zijn loopbaan als uitgangspunt: kwestie van relevante extra info in te winnen, en de adders van de persoonlijke vervaging of chronologische dooreenhaspeling bij de geïnterviewden kritisch te toetsen en waar nodig of mogelijk te corrigeren. Niet enkel Roger kwam aan het woord: ook zijn familie (ouders, broer, zus), zijn vroegere ploegleiders, collega-renners (zowel ploeggenoten als tegenstrevers), managers, verzorgers, trainers en supporters passeerden de revue.

Bovendien kwamen belangrijke egodocumenten aan de oppervlakte: De Vlaeminck had op een minutieuze wijze dagboeken over zijn sportcarrière bijgehouden met notities over trainingsmethoden, gereden wedstrijden, zijn morele ingesteldheid, zijn polsslag, zijn bloeddruk, de gebruikte versnellingen op een helling, ... Bij de uitgave van het boek bleven de verwijzingen naar de gebruikte bronnen en literatuur waar nodig in de tekst zelf aanwezig. Kwestie van intellectuele eerlijkheid.

De reacties waren uiteenlopend: van positief tot... wenkbrauwfronsend. Vooral in de zogenaamde populaire sportboekenwereld - waar

(1) Omdat ic Vlaeminck ben. Eeklo, de Eecloonaar, 1997

bepaalde sportjournalisten nog steeds een quasi monopoliepositie bekleden binnen hun eigen redactie en kunnen rekenen op een exclusieve uitgeverij annex de krantengroep - vroeg men zich luidop af waartoe die bronvermelding diende. Was dit niet eerder een vorm van plagiaat of een gemakkelijke weg van overpennen? Om nog maar te zwijgen van het feit dat zowel de pennenridders van *Het Nieuwsblad* als van die van de concurrerende *Het Laatste Nieuws* of van de *Gazet van Antwerpen* in één adem vermeld werden. Er werd zelfs verwezen naar boeken die bij andere uitgeverijen waren gedrukt. Een 'buitenjournalistieke' vrijheid om zowaar jaloers op te worden...

De interesse en het enthousiasme van anderen en vooral bij mezelf zette me ertoe aan mijn belangstelling voor de sport ook op het universitaire niveau uit te oefenen. In het academiejaar 2000-2001 zette ik mijn schuchtere eerste stappen als promotor van licentiaatsverhandelingen over sportgeschiedenis aan het departement geschiedenis van de Katholieke Universiteit Leuven. Opnieuw verschillende reacties, van goedkeurende interesse tot enige reserve, nu in het milieu van de academische wetenschappelijke wereld: "Sportgeschiedenis? Hmm". Alsof de wetenschappelijkheid van een onderzoek staat of valt met de keuze van een onderwerp... Is de biografie van een kardinaal in se wetenschappelijker dan die van een sportman? En wat dan nog: het onderwerp sport biedt een nog vaak ongerepte mogelijkheid aan historisch onderzoek. Alle traditionele invalshoeken komen in aanmerking om te worden toegepast: institutionele, religieuze, sociaal-economische, cultureel-historische, ... De eerste studenten kwamen en de nadruk werd gelegd op een kritisch historische methode, een gefundeerde vraagstelling en op de heuristiek. Sport werd historisch onderzocht op haar functie als spiegel van de maatschappij. Het onderzoeksterrein en de onderwerpskeuze lagen nog quasi braak. Veelal ging of gaat het om het verhaal van een voetbalclub, een sportbond of van een sporttak - toevallig of niet: vaak wielrennen - tijdens een bepaalde historische periode. (2) Kolfsjes naar de hand van de sterkere en volhardende 'gebeten' geschiedenisstudenten, vaak echte 'Flandriens', een onderschatte en gevaarlijke bedrijvigheid voor zwakkere studenten of mannen met eerder slechte 'journalistieke' eigenschappen. Net als bij elk ander historisch onderzoek gaat het bij sportgeschiedenis niet om een eigen kritische mening of visie op basis van tweedehandsliteratuur, maar om het toepassen van een methodische historische kritiek op de best mogelijke bronnen en met gedegen kennis van de relevante historische context. Sportgeschiedenis dus enkel een zaak van universiteitsstudenten of professoren?

Lang niet. Vooreerst moet men net zoals bij elk ander wetenschappelijk onderzoek mijns inziens vermijden dat dergelijke onderwerpen

(2) Een greep uit het aanbod: Huurlingen op studs: een sociopolitieke benadering van de evolutie van voetbalmigratie naar de eerste klasse van de Belgische voetbalcompetitie (1968-1995/96); "Van de startgrid naar de geblokte vlag": de geschiedenis van pre-Formule 1 races in België (1894-1949); Ons rijke wielerveven en de totalitaire regimes: Belgen in de Ronde van Italië en de Deutschland Rundfahrt, 1920-1940; Van pedaalruiter tot broodfietser: de wielersport in België tijdens de Tweede Wereldoorlog; Van wielerveen tot ... "velodroom": de geschiedenis van het baanwielrennen in België van 1890 tot 2003; Royal Football Club Malinois: geschiedenis van een club zonder toekomst (1904-2003)?; "Mes qué un club?" Een comparatieve studie over de sociaal-economische en ideologische achtergronden van twee Europese stilistische voetbalclubs F.C. Barcelona en R.S.C. Anderlecht (1899-1960). Volgende verhandelingen zijn nog lopend: Hagelands voetbal (Diest, Aarschot, Leuven, Tienen): een historische studie; De alternatieve Spelen: arbeidersolympiades (19de-20ste eeuw); De (h)eerlijke strijd: Belgen in 'la Grande Boucle', 1904-1939; De interne geschiedenis van de Belgische wielerveen (19de-20ste eeuw); Verschillende voetbalfacties binnen een stad en hun inbedding in de sociaal-politieke situatie: Club en Cercle Brugge, 1891-1918 en een gelijkwaardige studie voor de periode 1918-1940; De perceptie van de mythische tweestrijd Coppi-Bartali in de Belgische kranten (1940-1955); Commercie en wielersport: De evolutie van de sponsoring in het wielerveenmilieu (1860-heden).

niet 'onleesbaar' worden gemaakt voor het brede publiek door een al te specialistisch vakjargon of al te droge schrijfstijl. Als ze al bij een lezerspubliek geraken, want vaak is een gesloten kast het einddoel. Met strikte regels tot inzage er bovenop. In die zin wil ik hier een lans breken voor de bijdrage tot wetenschapsverspreiding of -popularisering. Een zeer populair onderwerp als de sportgeschiedenis dient op een wetenschappelijk verantwoorde manier boeiend naar het 'grote' publiek overgebracht. Vulgariserende wetenschap dus, dienstverlening met andere woorden, één van de vaak nog te weinig beoefende taken van de wetenschap.

Evenzeer zou ik willen pleiten voor wetenschappelijke vulgarisatie: ieder die een boek of artikel schrijft over sportgeschiedenis zou tenminste wetenschappelijk tewerk moeten gaan, gebaseerd op een kritische historische methode en niet lukraak iets schrijven zonder te checken of wat men neerpent wel werkelijk klopt. Zo kan men de moderne hagiografieën over sporthelden vermijden, alsook storende historische fouten. Men hoeft heus echt geen historicus zijn of afgestudeerd te zijn aan de Letterenfaculteit om zoiets te realiseren of ervoor garant te staan. Noch een bioloog met zin voor historische context en een uitstekende pen. Al helpt dit natuurlijk ten zeerste. Ook gebeten sportverzamelaars of selfmade journalisten met een stevige portie historische kritiek en beroeps- en waarheidsfierheid kunnen het. Wetenschappelijke vulgarisatie dus.

Sportgeschiedenis is gebaat met een complementaire tandem van vulgariserende wetenschap en wetenschappelijke vulgarisatie. Er is daar niets vulgairs aan, wel iets methodisch. Of zie ik daar weer iemand de wenkbrauwen fronsen?

Prof. dr. Dries Vanysacker (°1962), docent aan het Departement Geschiedenis aan de Katholieke Universiteit te Leuven en redacteur-bibliograaf van de *Revue d'histoire ecclésiastique*, publiceerde op zijn vakdomein reeds diverse boeken en artikelen, waaronder over 16de-17de-eeuwse hekserij en over de 18de-eeuwse Italiaanse kardinaal Giuseppe Garampi (1725-1792). Hij schreef tevens een paar wiewerboeken, waaronder het levensverhaal van Roger De Vlaeminck (*Omdat ic Vlaeminck ben*, 1997), samen met Herman Laitem de geschiedenis van de Giro en de Belgen, 1909-2001 (*La Maglia Rosa*, 2002), hij vertaalde Stefano Fiori's boek over Marco Pantani naar het Nederlands (*Pantani vive*, 2004) en schreef samen met Geldhof het verhaal van het Belgische wielrennen tijdens de Tweede Wereldoorlog (*En de broodrenner hij fietste verder*, 2005).